

4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: [У 2-х т.] – [3-є вид., перероб. і доп.] / за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2008. Т. I. С. 34.
5. Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав / науч. ред.: В. С. Ем; редкол.: Н. В. Козлова, С. М. Корнеев, Е. В. Кулагина, П. А. Панкратов. Москва: Статут, 2000. 411 с.
6. Притика Ю. Д. Теоретичні проблеми захисту прав учасників цивільних правовідносин в третейському суді: дис. ... док. юрид. наук: 12.00.03. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2006. 630 с.
7. Сидоренко М. В. Правова природа права на судовий захист // Актуальні проблеми держави і права, 2011. № 59. С. 257–262.
8. Тимченко Г. П. Способи та процесуальні форми захисту цивільних прав: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2002. 203 с.
9. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
10. Арбитражный процесс: учебник / под ред. проф. М. К. Треушникова. Москва: ООО «Городец-издат», 2003. 656 с.
11. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-XII // Відомості Верховної Ради України, 1994. № 25. Ст. 198.
12. Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958) (the «New York Convention») UNCITRAL. URL: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXII-2&chapter=22&lang=en (дата звернення 15.01.2017).
13. European Convention on International Commercial Arbitration, Geneva, 21 April 1961. United Nations Treaty Collection. URL: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXII-2&chapter=22&lang=en (дата звернення 15.01.2017).
14. Білоусов Ю. В. Підвідомчість як передумова виникнення процесуальних правовідносин у міжнародному арбітражі / Ю. В. Білоусов, В. І. Нагнибіда // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права, 2003. № 2. С. 46–53.
15. Мальський М. М. Арбітражна угода: теоретичні та практичні аспекти: монографія. Львів: Літопис, 2013. 374 с.
16. Скаун О. Ф. Теория государства и права: учебник. Харьков: Консум, 2000. 704 с.
17. Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України: затверджено Рішенням Президії Торгово-промислової палати України від 17.04.2007 р., № 18 (1) зі змінами, внесеними Рішенням Президії Торгово-промислової палати України від 25.10.2012 р., № 24(6), від 24.04.2014 р. № 38(1). URL: <http://arb.ucci.org.ua/icac/ua/rules.html> (дата звернення 15.01.2017).

Nahnybida V. The arbitration request as a subjective right

The article focuses on the some theoretical and legal aspects of the right for defence within international commercial arbitration. Elements of the right for defence are analysed. It is proposed authors view regarding elements of the subjective right for defence, preconditions and reasons of realisation subjective right for defence.

Keywords: arbitration, right for defence, arbitrability, dispute, demand, controversion.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ДИТИНИ

Резнік Г. О.,

кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

У статті досліджено особливості закріплення прав дитини в міжнародно-правових актах, особлива увага приділяється особистим немайновим правам дітей.

Ключові слова: дитина, права дитини, особисте немайнове право.

Загальновідомо, що міжнародна спільнота досить рано усвідомила потребу в нормативному закріпленні та забезпеченні реалізації прав дітей і передбачила правовий захист цієї частини населення, створивши після Першої світової війни в межах Ліги Націй Міжнародну асоціацію турботи про дітей, а пізніше і Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), створений Генеральною Асамблеєю ООН.

Відповідно до п. 1 ст. 9 Конституції України «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства». Крім цього, відповідні

положення містяться і в Законі України «Про міжнародні договори». Відтак, закріпивши на рівні конституційних норм положення про те, що міжнародні договори, ратифіковані належним чином, є частиною вітчизняної системи законодавства, потрібно розглядати міжнародні договори не лише як джерело міжнародного права, а й як джерело внутрішньодержавного права, оскільки норми міжнародного права є одночасно і нормами національного законодавства.

За таких підходів варто звернути увагу на те, що декларації, на відміну від конвенцій і пактів, не можуть бути частиною національного законодавства, оскільки не містять норм, обов'язкових до застосування, а визначають лише напрями розвитку держав-учасниць, хоча, безумовно, впливають на розвиток національного законодавства останніх [1, с. 30].

Конституція України є головним гарантом прав та інтересів дітей в Україні, оскільки положення Конституції є нормами прямої дії, на основі яких ґрунтуються всі інші нормативно-правові акти. Зокрема, Конституція України у ст. 3 проголосила найвищою соціальною цінністю кожну людину (в тому числі і дитину), її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку. Правам, свободам і обов'язкам людини і громадянина присвячено II розділ Конституції. Стаття 51 Конституції України встановлює, що в Україні сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою. Крім того, відповідно до ст. 52 Конституції України діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним.

На жаль, у суспільній свідомості і правозастосовчій практиці права дітей ототожнюються з правами людини взагалі, а тому і не виділяються характерні особливості й способи їх захисту. По суті, в нормах Конституції України діти згадуються лише в загальному плані. Проте, на нашу думку, дитина є специфічним і, головне, самостійним суб'єктом права, а тому має бути встановлений спеціальний механізм правового закріплення прав даної категорії населення. Очевидно, що назріла необхідність закріпити спеціальний правовий статус дитини на конституційному рівні.

Права дитини, закріплені Основним Законом, знайшли своє відображення в різних нормативних актах. Зокрема, більш детально вони конкретизуються Сімейним кодексом України, Цивільним кодексом України, окремими законами та іншими нормативно-правовими актами.

Не варто забувати, що одним з основних компонентів державної політики України у сфері захисту дитинства є вдосконалення нормативно-правової бази, зокрема імплементація норм міжнародного права, то результатом цієї діяльності є те, що на сьогодні Україна є учасницею цілої низки міжнародних документів у сфері забезпечення прав дитини [7, с. 83–90.].

Так, Декларація прав людини, прийнята 1948 р., закріпила мінімальний обсяг прав, яким має бути наділена кожна людина. Вперше в міжнародному праві ця Декларація проголосила дітей об'єктом особливої турботи та захисту. Основні положення Декларації, безумовно, вплинули і на формування та розвиток основних принципів правового статусу дитини. Зокрема, у ст. 25 вказаного документа наголошується на тому, що материнство і дитинство мають право на спеціальну допомогу і підтримку, а діти, що народилися у шлюбі або поза шлюбом, отримують однаковий соціальний захист, а також право особистого і сімейного життя, право на захист з боку суспільства і держави (ст. 12). Крім того, у ст. 1 Декларації про права людини визначено, що всі люди народжуються вільними і рівними у своїх правах. Відповідно до цього є підстави стверджувати, що в рамках даного документа права дитини розглядаються у контексті прав людини, а це означає, що правами, встановленими Декларацією про права людини, наділена кожна дитина незалежно від віку. Зокрема, у Декларації визначено право кожного на: життя і свободу (ст. 3), укладання шлюбу (ст. 16), освіту (ст. 26) тощо.

Прийнята в 1924 р. Женевська декларація прав дитини присвячується дітям і містить положення про те, що має бути створено для дітей, не виокремлюючи права дитини в окрему категорію.

В першу чергу, Женевська декларація містить п'ять основних програмних пунктів [6]: 1. Дитині мають надаватися всі засоби, потрібні для її нормального матеріального і духовного розвитку. 2. Голодна дитина має бути нагодована; хвора дитина – отримати допомогу; дитина, яка припустилася помилки, повинна бути виправдана; сироті чи безпритульній дитині має надаватися притулок і догляд. 3. Дитина першою отримує допомогу під час лиха. 4. Дитина заслуговує на дитинство й захист від усіх форм експлуатації. 5. Дитина виховується в усвідомленні того, що її кращі якості мають бути спрямовані на благо ближнім.

Натомість Декларація прав дитини 1959 р. має 10 принципів, які можна викласти таким чином [6]:

1. Кожна дитина користується правами, проголошеними цією Декларацією без будь-яких форм дискримінації. 2. Дитина повинна користуватися особливим захистом і мати можливість для нормального здорового розвитку в умовах свободи гідності. 3. Дитина з моменту народження набуває ім'я і національності. 4. Дитина повинна користуватися благами соціального забезпечення, включаючи адекватний до- та післяпологовий догляд для неї або нього та матері. Дитина повинна мати право на нормальне харчування, житло, творчі та медичні послуги. 5. Дитині, яка є фізично, розумово або соціально неповноцінна, повинні надаватися спеціальне лікування, освіта та догляд. 6. Дитина повинна там, де можливо, зростати під опікою і доглядом її батьків в атмосфері приязні, моральної та

матеріальної безпеки. Малолітня дитина не повинна, крім виняткових обставин, відокремлюватися від матері. Суспільство і органи влади повинні забезпечити необхідний догляд за дітьми, які залишилися без піклування сім'ї або без адекватних засобів підтримки. 7. Дитина має право на отримання освіти, яка повинна бути обов'язковою та безкоштовною щонайменше на початковому рівні. Дитина повинна мати можливість для гри та творчості. 8. Дитина за будь-яких обставин повинна бути серед перших, хто отримує захист та допомогу. 9. Дитина повинна бути захищена від усіх форм занедбання, жорстокості та експлуатації. Дитину не можна наймати на роботу до досягнення нею визначеного мінімального віку. 10. Дитина повинна бути захищена від расової, релігійної або іншої дискримінації. Вона повинна бути вихована у дусі розуміння, толерантності та дружби між народами, миру і загального братерства.

Наступним і дуже важливим кроком у формуванні особистих немайнових прав дитини стало прийняття 20 листопада 1989 р. Генеральною Асамблеєю ООН Конвенції «Про права дитини», яка була ратифікована Верховною Радою України 27 лютого 1991 р. Ця Конвенція визначає дитину як людську істоту віком до 18 років (ст. 1) (якщо за законом, застосованим до даної особи, вона не досягне повноліття раніше). Також Конвенція визнала права дитини і зробила їх обов'язковими з юридичної точки зору, не виділяючи при цьому жодне з них як найбільш пріоритетне. Конвенція відображає особливості прав кожної дитини як особливого суб'єкта, який потребує постійної турботи, допомоги та захисту не лише з боку батьків або осіб, які їх замінюють, а й з боку суспільства і держави. Конвенція про права дитини визнала права і свободи дитини, відокремивши їх від прав людини взагалі, визнавши, таким чином, дитину самостійним суб'єктом права. Конвенція закріпила нове сприйняття дитини як людської істоти, здатної не лише формулювати і висловлювати свої думки, а й брати участь в ухваленні рішень, маючи змогу впливати на події.

При цьому Конвенція закріпила специфічні права дитини. Правами, які застосовуються лише відповідно до дітей, є: право не розлучатися з батьками (ст. 9–11), право на усиновлення (ст. 21), право дитини на гру (ст. 31).

Саме після прийняття Конвенції ООН про права дитини 1989 р. почалися процеси з приведення національних законодавств у відповідність до міжнародних стандартів у цій сфері.

З викладеного можна зробити проміжний висновок про те, що якщо в Декларації прав дитини 1924 р. діти розглядалися виключно як об'єкт захисту, то з прийняттям Декларації прав дитини 1959 р. [2] дитину почали розглядати і як суб'єкта прав. Однак лише з прийняттям 20.11.1989 р. Генеральною Асамблеєю ООН Конвенції про права дитини [4] діти стали повноцінними суб'єктами права в країнах, які підписали й ратифікували цю Конвенцію. Декларація прав дитини 1959 р. визначила конкретні права дитини, закріплені у відповідних міжнародно-правових принципах, що надало можливість розглядати дітей як носіїв визначених прав.

Ратифікована 20 вересня 2006 р. Конвенція про контакт з дітьми [5] вирішує комплекс питань, пов'язаних з реалізацією дитиною права на контакт. Зокрема, нормами Конвенції регулюється питання здійснення права дитини на спілкування з одним із батьків, що проживає окремо, та з іншими родичами. Крім цього, Конвенція про контакт з дітьми є підставою для забезпечення та виконання іноземних рішень про контакт, ухвалених в інших державах.

Предметом Європейської конвенції «Про здійснення прав дітей» є підтримка їхніх прав, надання дітям процесуальних прав та сприяння здійсненню ними цих прав шляхом забезпечення становища, при якому діти особисто або через інших осіб чи органи поінформовані та допущені до участі в розгляді судовим органом справ, що їх стосуються. Відтак процесуальні права дітей визнаються і закріплюються нормами національного законодавства і здійснюються з урахуванням віку дитини та рівня її розвитку, який має бути достатнім для розуміння. Конвенцію ратифіковано Законом України від 3 серпня 2006 року № 69–V.

Слід враховувати і Європейську конвенцію про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми, яка була ратифікована із заявами та застереженнями Законом України від 06.03.2008 р. № 135–VI.

Станом на сьогодні маємо міжнародні акти, які стосуються прав дитини і до яких приєдналася Україна або які ратифікувала. Цей перелік виглядає так: Конвенція ООН про права дитини, Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії, Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах, Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці № 182, Конвенція про кіберзлочинність, Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, Європейська конвенція про здійснення прав дітей, Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей, Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання, Конвенція про контакт з дітьми, Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми, Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом, Європейська конвенція про усиновлення дітей

(переглянута), Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства тощо.

У представлених документах, повністю або частково, відображені загальновідомі особисті немайнові права, такі як: право на життя, право на здоров'я та його охорону, право жити і виховуватись у сім'ї, право на ім'я, право на освіту та багато інших.

Відтак в усіх нормативно-правових актах, в яких закріплені різні види особистих немайнових прав, знайшли своє відображення норми Конвенції ООН «Про права дитини», яка і стала їх основою. Проте це не суперечить подальшому дослідженню з метою з'ясування можливих напрямів удосконалення законодавства про особисті немайнові права дітей, оскільки законодавство носить переважно декларативний характер. Для цього, перш за все, необхідно привести законодавство відповідно до положень Конституції України та норм міжнародного права, зокрема, ратифікувати низку підписаних Україною міжнародних конвенцій.

Визнання особистих немайнових прав дітей міжнародним правом і приведення національних законодавств у відповідність до цих норм стало результатом позитивних змін у регулюванні прав дитини. На сьогодні діти визнані самостійними суб'єктами особистих немайнових прав, що їм належать.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Баранова Л. М., Борисова В. І., Жилінкова І. В. та ін. Сімейне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2006. С. 30 (288 с.).
2. Декларація прав дитини 1959 року. URL: <http://www.chl.kiev.ua/default.aspx?id=331> (дата звернення 14.01.2017).
3. Про здійснення прав дітей: Європейська Конвенція // Офіційний вісник України, 2007. № 91. С. 86. Ст. 3355.
4. Про права дитини: Конвенція ООН від 20.11.1989 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення 14.01.2017).
5. Про контакт з дітьми: Конвенція Ради Європи від 15.05.2003 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_659 (дата звернення 14.01.2017).
6. Левченко К. Двадцять років Конвенції ООН про права дитини. URL: <http://www.khpg.org/index.php?id=1258983351> (дата звернення 14.01.2017).
7. Сніжко М. Захист прав дітей в Україні з урахуванням міжнародних договорів з питань сімейного права // Юридичний журнал, 2009. № 3. С. 83–90.
8. Федюк Л. В. Система особистих немайнових прав у цивільному праві: монографія. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. С. 12. (148 с.).

Reznik G. International legal regulation of moral rights child

In the article the features of securing children's rights in international instruments, special attention is paid to the moral rights of children.

Keywords: children, children's rights, personal non-property rights.

FASHION LAW ЯК НОВЕ У ПРАВИ

Походжук Р. В.,

кандидат юридичних наук, науковий співробітник відділу проблем договірної права НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Походжук Т. Б.,

кандидат юридичних наук, асистент кафедри господарського права юридичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка

Статтю присвячено виникненню та розвитку модного права в окремих країнах світу. Розкриваються основні підходи до розуміння модного права та аналізується можливість його існування у вітчизняній доктрині права.

Ключові слова: мода, індустрія моди, модне право, право інтелектуальної власності.

Відносно недавно в юридичній науці та практиці з'явився у вжитку новий термін «модне право», або англійською – fashion law. Він набув поширення в США та Європі, а також Південній Африці. Поодинокі публікації з'являються і на пострадянському просторі.